

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 238 (10223)

1976 чылдың октябрь 9, суббота

1925 чылда үндүлүштүгөн

Өртөө 2 кеп.

КУСКУ ХОВУ АЖЫЛДАРЫН ДҮРГЕН ДООЗАР

«Алдан-Маадыр» совхозтун директору эш Х. А. МОГУШКА
Партком секретары эш Х. С. ДАМБА-ДАРЖААГА
Ажылчын комитетинин даргазы эш М. Б. ДОНГАККА
ВЛКСМ комитетинин секретары эш Ю. М. БАЗЫТПАГА

Эргим эштер!
СЭКП-ниң область комитети, республиканың Министрлер Чөвүлели «Алдан-Маадыр» совхозтун ажылчыннарына болгаш албан-аажылыларга курунган тараа садар планын чедирерин күүсеткен — куш-ажылчы кижилерин бедик көдүрүшкү, куш-ажылды аял-органнаага совхозка келер чылга үрениниң долгузу-биле уруп, Төрөн чурттуң шыгжамырында 200 тоннаның орунунга 381 тонна тарааны киирер органы берген. Оон аңгыда сизге болгаш сенаж бедиктелинин план-догоору база күүсеттинген.

Ук совхозтун чер ажылдакчылары бо чылдың октябрь 10-га чедир дүжүт ажалдазын доозуп, курунган 100 тонна тарааны немей дужаарын, а ноябрь 1-ге чедир кыштагалаашкына белектелиң доозарын хүлээңер.

Совхозтун коллективни партия организациязының улуртугазы-биле кууску кодоо ажыл-агый ажылдарын бүрүн-биле доозар, курунган немелде 100 тонна тараа дужаар база мал ажылдарын продуктуларын садар талаа-биле хүлээтелерин чокку хүнерде күүседип, районун болгаш республиканың ажыл-ишчилеринин онту беш чылды баштайгы чылын чедирерин доозарына улуг үлүс-хуураң киирер дээрзинге СЭКП обкому, республиканың Министрлер Чөвүлели бүзүрели илертейлери түр.

СЭКП ТЫВА ОБКОМУ

ТЫВА АССР-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ

Хову ажылдарының хүн демдеглели

ТЕМПИНИ КОШКАТПАС

Дарга — Кодоо ажыл-агый ажылдакчыларының Бүгү-өзүлөдү хуру. Республиканың кодоонун аажылы чондары боттарының профессионал байырлаан куш-ажылчы тинделер-биле уткуп турар. Курунган тараа садар талаа-биле малдын чедирерин күүсеткен доозарын доозар. Кодоо ховулар октябрь 8-ке чедир Төрөн чурттуң шыгжамырында 1327 тонна эки шыгарып тарааны чүдүрүп чуртукан. Ол дөңгө талаа-биле доозарын 1827 тонна хову боюна ол. Районун «Коммунизм» орук-колхозунун механайсторлары ажаан алышкынына куш-ажылчыны чедир алган. Чикээ, СЭКП-ниң Дээди Соединиң депуту Михаил Лунашович Ситников 700 тонна тарааны бастырган, Иван Михайлович болгаш Григорий Ситников олар бодурун экинден улуг чыдын калаан.

Курунган тараа садарының планын Кызыл районун ажыл-агыйлар 142 хуу, Улуг-Хемин 139, Чоюн-Хемин 127, Барыш-Хемин 39 хуу күүсеткен.

Октябрь 7-ин хүндүе курунган шыгжамырында 1894 тонна тараа кырган, а республика инвентар-биле 43098 тонна саткан, планын 86,2 хуу күүсеткен.

Моон алган көөргө, республика курунган тараа садарының планын күүсөдөрүнүн кырында немелде, ам чорун

дар кууску хову ажылдарының хемчээли улуг бооп артып турарын өлдөдүр. Ажаан алышкынына уламчыдаар, аягыс чарар, мал чеди белектер талаа-биле ажалда кал-бартыр алар.

Бистин республикада панинг-биле 184663 гектар черин кестирген, оон 169266 гектарын тараанын бастырган алган, азы бастырган шол 70 хуу бооп турар. Октябрь 6-да болган октябрь 7-де ажааган шол 7515 гектар, азы оң жур-пундагы пани хүнден 2068 гектар өздүдүгү болган.

Ажаан алышкынының тем-пин дүргөдөгү туроп-таа болза Танды. Улуг-Хем болгаш Чоюн-Хемин районнарың ажыл-агыйларында ажаан шол хову болушкан. Улуг-Хемин районун октябрь 6-да аялган, а Тандыны болгаш Чоюн-Хемин районун октябрь 9-да аялган. Чоюн-Хемин районун октябрь 9-да аялган, а Тандыны болгаш Чоюн-Хемин районун октябрь 9-да аялган.

Дүңгө чедир республикада 14337 тонна сипенин (79,6 хуу), 46216 тонна сенажы (192,6 хуу) беледизин, савло салырының планын республика 42,1 хуу күүсеткен.

КЫЗЫЛ ТУКТУ ТЫВЫСКАН

Дүүн Кызыл районун тараа-ажылдары СЭКП, Тыва обкомунун, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, обкомунун профессионал болгаш ВЛКСМ обкомунун ишчилер Кызыл туугу болган аял-органнаага тывыскаан байырдыг хураа болган.

Ол районун ажыл-ишчилер октябрь 8-ке чедир курунган 13 муң тонна тарааны дужааган, курунган тараа садар социалык хүлээлгелерин чедирерин күүсеткен.

Казахстаның партия-ажыл-иш активизи хура-лында СЭКП Төп Комитетинин Чыгыш секретары эш Леонид

Ильич Брежневтиң чугаазы-биле талышкан, ажаа сору-күрүп база кубалчыларын үлестер-биле ажалдааш, районнар аразында калбарган социалык чарыштын муруну-бу одуруунга кирген Кызыл районун тараа-ажылдарына ол шалгалды СЭКП Тыва обкомунун секретары Д. К. Оор-жал байырлаагы байдалга тывыскаан. Ук ажыл-агыйың тараа-ажылдары ажаа харым кылар бедиктең социалык хүлээлгелерин кырында немей ал-ла 2 муң тонна тарааны дужаар деп немелде социалык хүлээлгелерин алганар.

(Бистин корр.)

ИЙИ КАТАП АЖЫР КҮҮСЕТКЕН

Каа-Хем районун «Тинделге» колхозунун тараа-ажылдары ажаан алышкынына шалыпчы он хову-нун үзүңгө кирип-тир октябрь 7-ин хүнүн-де 75 тонна тарааны Кы-зылдан тараа хүлээп алыр черинге эркек дужааган-нар. Тинделгелер оң-биле боттарының соци-алык хүлээлгелерин ийи ка-тап ажыр күүсеткен ре-порттаан. Олар ол хүнге

чедир курунган 5242 тонна тарааны саткан. Изынжылар Төрөн чурттуң шыгжамырында ал-ла 200 тонна тарааны уруп дөңгө күженишкенин ажалдан турарлар. «Тинделге» колхозун механайсторларың ажаан алышкыны ажал чокку хүнерде доостур. Олар бо хүнерде кызылдан ажал-агыйларга дуула-ры-биле эң дөңгө комбай-

нерлерин чорудуп берген. ЧУРУКТА: «Тинделге» колхозтун бөдүк чалаачы-лары Кызылдың сайгары-га баазаады. Оларны кол-хоз даргазы В. Рыжов (со-лагай талаада дөңгө ду-гаарында) баштап алган келген. Тинделгелерге кызылдарың төлөөлө-члери эң байыр чеди-рип тур.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

Хөй-ле болзун!

Онту беш чылдың баштайгы чымынын кууш чаагы болган. Кааң хүнер чаагы тарааны ажаарына улуг едиги бер-турар. Дүжүтү хүлээп ал-ры-биле хайышкан ийи Кы-зылдың сайгарыга бааза-ады база шалышкын чоруп турар.

Баазааны девискозир дел-гем. Кайнаар-даа көөргө, скаттар, тараа-ла, тараа-ла. Баазааны эдечер мастери Алексей Иванович Зайцев-биле ол делгем девискозир делгеминде. Ийи ажалчы-лар шунту-ла тараа ашкып. Чыдыс кижин черде чок: шун-ту-ла күнүңгөй чаагы дүжүтү. Ийи-даа болза, тарааны ол-бо чердеге да-агаан кижин күнүңгө. Ол хүлээлгелер транспортер күү-седип турар.

Шак шыда транспортерлер сес кезек черде. Ону мастер Зайцев «точкалар» деп алаар боду. А чамдык точкаларда тараа кургандыр арылган ар-ретаттар баа бар. Ийи баа чүдө чүдүрүңдүр ажалдан турар. А 12 точкага чедер бер-диз. Ийи тараа ашкып анык урултар тур.

— Тараа кайы хире кези түр-деп, мастер айтырды. — Улук-сокаал чок ийи, бичин-даа дышкыр харым чок-деп, оларның бирөөн харылады.

Бо ажал-иш кыстарын кийи бүрүп чаа дүжүтү чаагыны сепкил халган, соруңкуу кытышкан, ажал-иш ийи-ле кудурунган деп чүдөп чүдөп алаа эвес, баазааны кайы-даа участогу-га көрүп болур.

Деңгө келдиз. Эдечер мааан машиналар-да ар-бын. Машиналарын чүгү-шуту тараа. Оларын бар-дөңгө курунган. Ийи баа-ла-ла арбай, кызыл-та-е. Баштайгы ийи машиналар чалаачы-лары-биле талышкын, та-ймын коллегия соңуруга-ныс. Олар үжүлө Кодоо ажал-агый министрлеринин авто-баазаада «Победы» со-хока дүжүт ажалың дөңгө берган чалаачылар боду.

— Карз Гауман деп кижин мен. Бо улаада 8,5 тонна та-раа аккалган. Богу хары эркек дөңгө чамытар-дыр бис, кезекке чедир «Шамба-дыр»-биле бо аразында баа бир реиста кылып, хүн үзүп ажыр күсүдип пындаттар ар-гавыс бар-деп, угады бөг-гө чалаачы биске чугаалады. Оң ажи анык эр Салт Ак-оол. Ол баа-ла Кодоо ажал-агый министрлеринин бар-ган. Карз Антонович бөр-ренишкан. Баа-ла тараа соорткен. Олар ийи-ла кы-тышкан бо сезонда барык 500 хире тонна тарааны ол-бо чүк-ке соорткен. К. Гауман бир хүнде 10,5 тонна тараа соор-туп үзүп 25 тонна чедирин турар, а С. Ак-оол он ууг чыда калаан: 17 тоннада кудулатпай турар.

— Автобаазада кады ажал-даң турармын бо Ак-оол ду-май моон-биле кады онту беш чылдың баштайгы чымын дүжүдүп ажаажым тур. Ажыл кызымак кыян-дыр. Оң чедирерини мен баа ооруп турар бодур ийи-деп, дагышкын Карз Анто-нович чугаалады.

— Ийи бо чымын күүсет-кен. Шунту-ла идеологияс улуг. Чамдык ажал-агыйлар панын күүсеткен-даа болза, олардан чаагы тараа ажал-да келбешкан. Амгы үеде Каа-Хемин «Тинделге» колхозун-да болгаш Кызыл районда «Тинделге» совхозтан тараа хой көрүп тур. Ол ажал-агый-лар республикага калбарган социалык чарышка тинде-чилер болуп турары ол-деп, мастер биле оң дуулаачыны Тамара Сидорова чугаалады.

Республиканың хову-шала-ринден соорткен тараа Кызыл-дың сайгарыга баазааны ол хөвөр келер. Ол дүжүт «СЭКП-8» деп, шакта 8 тонна тараа кургандыр агрегаттар баар. Оларын ажалы сокаал чок, тура дүңгө болуп дөңгө ийи ажалчылар баа кызым ажалдан турарлар. Олар-нын бирөөнине мастериң ду-лаачыны Николай Шугалын хамаарып, ол техниканы дүжүрүчүлүг ажалдарында уугу үзүп-хуураң кирип, ону доктаамал хайгаарып, бичи-ле үренишкенин болура, чай аразында экин турар.

— Чаагы тараа соорткен ма-шиналар үзүк чок. Олар бис-тин республиканың ажал-агыйларын кез, курун-ны шыгжамырың ажалы дүжүтүп урушкан. Сайгары-га баазааның ийи-ле-биле сору-к күркен чугаа-сооду ма-шиналарын даам-шмээ-биле чаркалажым, ол-бо чүк-ке тарап турду. Чаагы тараа хөй-ле болзун!

Д. ЧЫДЫМ.

АЛБАНЫН АЯН-ЧОРУУ-БИЛЕ

АУР-нун партия-күрүне делегациязының Москвада чедип келгени

СЭКП Төп Комитетинин, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун, Совет чазак-тың чалааны-биле албанчын аял-чорун кылып, Анголаны хостаары дөңгө улусу шим-чээшкенин (МПЛА) Дарга-зы, Ангола Улус Республиканың Президенти эш Антонио Агостино Нето АУР-нун партия-күрүне делегациязын баштап алган, октябрь 7-де Москвада чедип келген.

Ангола Улус Республиканың болгаш Совет Эвилели-нин күрүсө туктары-биле каастап шимчон Вилукоз аэ-родромга эш А. А. Нетогу, де-легацияны келтиргенин СЭКП ТК-ның Политбюро ке-жигүңү, ССРЭ-ниң Дээди Со-вединиң Президиумунун Дар-газы Н. В. Подгорный, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүңү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер

министри А. А. Громыко, СЭКП ТК-ның Политбюро ке-жигүңүне кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. По-номарев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги ораакчызы Н. А. Ти-хонов, албанчын өске-даа ки-жилери уткуп алган.

Ийи-салаадыч ажалың чондарың төлөөлөчлери аалчыларга байыр чедирин турган. Делегацияны кежи-гүңгө проперлер чекет-тер туудушкан. Ужудушкун шолуңге чеп-секти күштерин үш хөвир-лериниң хүндүл таңымын тургускан. Хүндүл таңым-ның начальниги эш А. А. Нетога репорт берген. АУР-нун болгаш ССРЭ-ниң күрүне гимнерин күүсеткен. Эштер Н. В. Подгорный би-ле А. А. Нето хүндүл таң-

ымалы эргип өрткен. Аалчылар аэродромда мо-тоциклстерге үдөдип алган, оларга тускайлаа черке чо-руудан. Оларның өртөр чери-де Москаның кудумчулары болгаш шолдери АУР-нун ба-за, португали болгаш орус дымдар кырында: «Маадыр-дың ангола улустун хүндүлүг төлөөлөчлериңиз ийи ба-йыры чедирин тур бис», «Совет Эвилелиниң болгаш Ангола Улус Республиканың улустарының найрамы бааза сагып-сеткил каттыштыры-ла-газ делегацияны», «Ангола улустун дайымы ажалдары — Анголаны хостаар дөңгө улусу шимчээшкени делеге-ция» деп бижээн транспара-нылар-биле шиметтенген тур-ган.

(СЭТА).

Совет-ангола чугаалажышкыннар

Октябрь 7-де Кремльге со-вет-ангола чугаалажышкын-нар эгелес.

Чугаалажышкыннарда ки-риши турарлар болза: совет талаада — СЭКП ТК-ның Чыгыш секретары Л. И. Брежнев, СЭКП ТК-ның По-литбюро кежигүңү, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный, СЭКП ТК-ның Политбюро ке-жигүңү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Гро-мыко, СЭКП ТК-ның Политбю-ро кежигүңүне кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. Пономарев;

ангола талаада — Ангола-ны хостаары дөңгө улусу шим-чээшкенин (МПЛА) Дарга-зы, Ангола Улус Республиканың Президенти Антонио Агостино Нето, МПЛА-ның Политбюро кежигүңү, даштыкы херектер министри Ж. З. Душ Сантуш, МПЛА-ның По-литбюро кежигүңү, экономи-

камын планнаарының болгаш таарыштыр тургузарына ми-нистри К. Роша, МПЛА-ның Политбюро кежигүңү, Ангола-ны хостаарының улусу чеп-секти күштериниң кол шта-зын начальниги Ж. Л. Нето. Чүрөктиң ханымдан ийи-райдык бааза кайызып-даа билчириниң байдалына өр-кен чугаалажышкыннарың үзүңгө совет-ангола хары-лааларың айтырларыңың талаа-биле делегацияны са-нал-опал солчулгам болган. Ол харылаалары улам ийи хөжүдөр чоруп болгаш оон үндөшлөргө бижытлары совет болгаш ангола улустар-ның эрге-ажыктарына дү-жүп турар. Африкага болгаш бүгү делегация табыңчың хө-рөштө бараан болур дээрз демдегетинген.

Кайызын-даа соңуру-ла-дыг дөңгө байдалың чугу-ла айтырларыңың талаа-биле санал-опал солчулгам база болган.

Чугаалажышкыннарда ССРЭ-ниң Министрлер Чөвү-лелиниң Даргазының бирги ораакчызы Н. А. Тахонов, ССРЭ-ниң даштыкы салды ми-нистри Н. С. Поголев, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвү-лелиниң Дагышкын экономикти харылаалар талаа-биле кү-рүне комитетинин даргазы С. А. Скачков, СЭКП ТК-ның Чыгыш секретарыңың чуга-лачкызы А. И. Блатов, ССРЭ-ниң даштыкы херектер ми-нистри ораакчызы Л. Ф. Ильичев, ССРЭ-ниң АУР-да элчини Б. С. Воробьев, а ол ийиш МПЛА ТК-ның кежи-гүңүшери Э. Ж. Эшперун, Э. Сантуш, А. Шва-Иота, комму-никациялар талаа-биле күрү-не секретары Р. Рибейру, па-да ажал-агый талаа-биле күрүне секретары К. Фернандеш олар киришкенер.

Чугаалажышкыннар ам-даа уламчылар.

(СЭТА).

ЧҮРЕКТИҢ ХАНЫЗЫНДА ХҮНДҮТКЕЛДИҢ БАЙДАЛЫНГА

СЭКП Төп Комитети болгаш ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиуму Анголаны хостаары дөңгө улусу шимчээшкенин (МПЛА) Даргазы, Анго-ла Улус Республиканың Президенти эш Антонио Агостино Нетога алдар бодурун, октябрь 7-де Кремльда Улуг ордузунга дүштеки шай-лакта кылган.

Совет талаада дүштеки шайлактагы эштер Л. И. Бре-жнев, А. А. Громыко, К. Т. Ма-зуров, Н. В. Подгорный, Л. Ф. Устинов, Б. Н. Пономарев, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазының бааза ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының ораакчылары, ССРЭ-ниң Дээ-ди Соединиң палаталарының

даргалары, министрлер, албан-чы өске-даа кижилери ки-ришкен.

Ангола талаада дүштеки шайлактагы АУР-нун деле-гацияны келтиргени ки-ришкен.

Шайлактагы СЭКП ТК-ның Чыгыш секретары эш Л. И. Брежнев чүве чугаалаа.

Эш Л. И. БРЕЖНЕВИҢ чугаазы

Хүндүлүг эш Антонио Агос-тино Нето! Ангола делегацияның хү-ндүлүг келтиргени! Эргим эштер!

Бистин эргим өшүктөрүң-де Ангола Улус Республиканың партия-күрүне деле-гацияны СЭКП Төп Коми-тетинин Президиумунун болгаш Совет чазактың өмүлөөшкенин чүрөктиң ханымдан байыр чедирерин менге көмшөөрп көрүңер. Республиканың Президенти Анголаны хостаары дөңгө улусу шимчээшкенин Даргазы эш Нетогу — чаа Африканың шайларгагы ажалдакчымын мааңа, бистин аравыска, көөрү биске көчүгү өөрчүгү-дүр.

Силер Совет Эвилелин-моон мурунда-даа көңүл чо-раап болгаш Силер, эш Нето. Ол болза Силерниң баштап турган дайымын организация-ларың улуртугазы-биле ан-гола улус колоннадыг тер-минделдер адырың дөңгө эрес-шудуруг демиседа чорудуп турганыңды чыдыры бол-гай. Бистин улустарымың аразына байраг чогум-ла ол аар-берге үеде тургусту-ган болгаш кайнашкан.

Хостуг догуушкан чуртту-гу — хостуг, байырагды Анго-ла-ның хүндүлүг төлөөлөчлери кылдыр Силерниң болгаш Силерниң делегацияларын кел-тиргениң совет кижилер бо-гуп бир-ле дугаар хүлээп ап турар-дыр.

Ангола улус берге, мычалаа-даа адалдыг тинделгени че-

дип алган. Ол тинделге оон-биле кады эрги колоннализ-ме-даа, амгы үеңи колонна-лизмге-даа улуг демиседе чаалан адыгыны-биле улам на магады болуп турар. Силер ийиш реакция-даа, интервенция-даа — хошө-линичилерге болгаш расисте-ге-даа аштырышкының та-арыштырган Силер, Силер-ниң чочун хостаагың дайышкының каттышкын күштериниң ийишкыны алдарың-биле оутур шаап ишпаан. Ол чорук булг Аф-рикага тоонгүтүг укур-дуу-ла-дык болур.

Анголаның тинделгези — Силер-ниң улустарың, Силер-ниң революсчу авангарды-ның бижыг тургуступ болган эрес-мадырың чоруту-п түнчели. Оон-биле кады ол тинделге интернационали-зм, депинация куштери-ниң делегези эң-сеткил кат-тышкылыгың бааза тия-лолгези болуп турар. Африка-ның хосталга ийишкыдыг бүгү улустары Силерниң та-лаага турган. Мырың эгелесинде тура-ла Силерниң демиседеги Совет Эвилели, Куба, социализм өскө-даа кийи келген. Португалияны коммунисттер болгаш ас се-кискил дүжүт демократтары Силер-ниң талаага турган, бүгү делегезиң деишталгын кижилериниң эң-сеткил кат-тышкылыгы Силерниң та-лаага турган.

Бистин хүнериңиң оң-дур улуг шымы: интерна-цио-

налы эң-сеткил каттышты-рылаа-биле деткиттирген чоңуң бодуң хосталга-ны калгара дөңгө шийтир-гип чорут тилеттирбес чор дээр-ин Анголага болушуннар бааза катан бадыйкан. Рево-люсуг дүжүлүгө өөренип ийиш-ла-лаа хүлээп турар кийи буруу ол болушуннарда чогум-ла мыдыг түнчелди үн-дүрүп турар.

Улусу Анголаның төртү-түңгө-үеңи оңагай чүдү-дүр. Ынтаангай тайбын болгаш национал хосталга дөңгө тургуступ турар бүгү кижилер алаа ийи байыры ке-дирген. Европаның 29 комму-нист болгаш ажалчын пар-тиялары Берлине болгаш конфедерацияга Анголаның чааан болгаш улусуң, чурт-туу хамаарышпас чорун бы-жылаарыңче бааза ону деп-инилгени оруу-биле хөжүдө-ринче уталанган оларын кү-женишкениң чыгыс эң-сет-ки-биле делкэн. Анык африка курунунун тургус-туганын амгы үеңи бо-лушуннарны боттуу-биле үнелеп ийи-лаар арыг ба-рыны чүкте мыдыг бөлүктер-даа чөптү-биле уткаан.

Тускай догуушкан Анголаны Африка чыгыс эң-сеткил де-легацияны бурун эргейт ке-жигүңүңе, кызыл-даа каттыш-кылың шимчээшкениңге үн-дөп алган, мыңчанга ол деле-гация инвентаризация ийи-кейи киришкенин бозу бер-ген.

(Уланчымы 3-кү армнда).

ШАҢ ДОЛДУР

Танды-Уулаңың чергелеш-кен сымпын ийишкан хөвир-дан, сарым-сарым ооргалар палда долз берген. Оларның бир ужуудан өскө ужууга ки-жиг үч четтес: бирөө, ол аразы мык, ийи, мыда тек-панын шимчон-даагы үзүк чок.

— Бир муң беш чө-тоңна та-раа-дыр бо. Ол-да черлерине арылааш, сарылар алаачы киирер бис. Баштайгы ары-лаашкыны чоруп турары бо-дур-деп, школага күп-ажыл башкылап турган Ки-

рилл Фарафонович Тимков, ажалчылар болгаш ажал-иш демделер дептер туткан улуг кара хоу-биле бо бүгүң айылышкан, таймбырлап чор.

Бо шаңда тараа, шына-ла, сарым-дыр. Совхозтун ажал-дакчыларың чугаала турары-биле алырга, «Күш-ажыл-дың хостуу» сооду чыларда бо хире дүжүтү ажаан көр-бөз. Тон шаң мырың дөңгө эр-тегиниң сес шактан наранга-лааже ажалдап кээр.

ШевеР-кыстын Бүлүңү

— Эх, силерин-даа кыстар! Манда сес-ле хонгап үндүр билип, чаа бээр хиреперде мырманын-ла сонга дундан мравас-тыр силер. Фортотка-дан соок хапса, аарык берей силер. Ашактарыңарга: «Кылаштарын өмч чоплааревес-тир» дөш чагажыгаштан чорудуштар. Ол-бо хараттынып,

сатып-сатып дүөрөп турган. Кылар дөн, күзөн бола-лыгы ниитирант өмч үр-даа боданмай, ычангы обалкүс-көмүң калы камгала кыл-дынган барган, донорлардан хан хулаа алыр пунктуу тургузарың дугайында чөл-дөөл дилзон. Аныак өмчияң ол чугула саалы дөткичени

Медицина акылдакчылары-нын ындж кырмак, шудургу акыл-кыялчак түр-түннели дөш чече кичи оларга өөрүп четтиргенин илеретпоз дээр! Аар аараа идегели өскүн-дүрган кижилерин кадышкы-дып алары дег буянын чүве турбас.

ЭРГИМ КИЖИ

мынчап маннажып тура-рыңарга, божууру дээрге амыр чүве-дир кылдыр бойдй берзе калчаар силер...

Эрткен чымын чаксаар кы-жын бир-ле хун Кызылдың божу-дуга бажыңыңа эмчи Г. И. Федоровични өмч-баш-так-биле чугаазы ындж бол-ган. Не деп кымыл ол дээрин чүгө көчүгүт эки баян, эргим кижин ындж өсөтү чугаалап болур.

1945 чылда Галина Ивано-вна өг-бүлөсүнүн айы-биле Ты-нага чедип келген. Чаа черге келирге, ону харысалгалык участкага кирип—Кымыл өмч-тегизинин божуудуга салбы-рын эрелекчилеп каан. Гали-на Иванова он бээр ол-ла албан дугаада 31 чыл дургун-дунда ажыдап турар. Ол ам республикада өң-не байлак дур-жугалар, ат-сурагалык, шы-рак дөш өмчилерин баштай.

Галина Иванова өң баштай Кызылга ажыдап эгелзеп үе-зин бо-ла сактып келер. Ичкан божуудуга салбырын хулаа ап турда, он тускай бажыны та-манчок, а харын орун-дөжөк-төн эгелзеп, уруглар чөргөз бөзүн чедиппес турган.

Божуу бажында келер киж-ин, он кадында дүргөн бо-ган онза дуа чедирер калдыг-да не тургулаар. Чөгүм-па моон ужурунда чөгүрү үеинде дөшүгү дуа черирери негетти-не берилээр. Галина Иванова ол бүгүнү үргүлчү бодап, до-норлардан хан хулаа алыр пунктуун чөгүгүг дика-ла

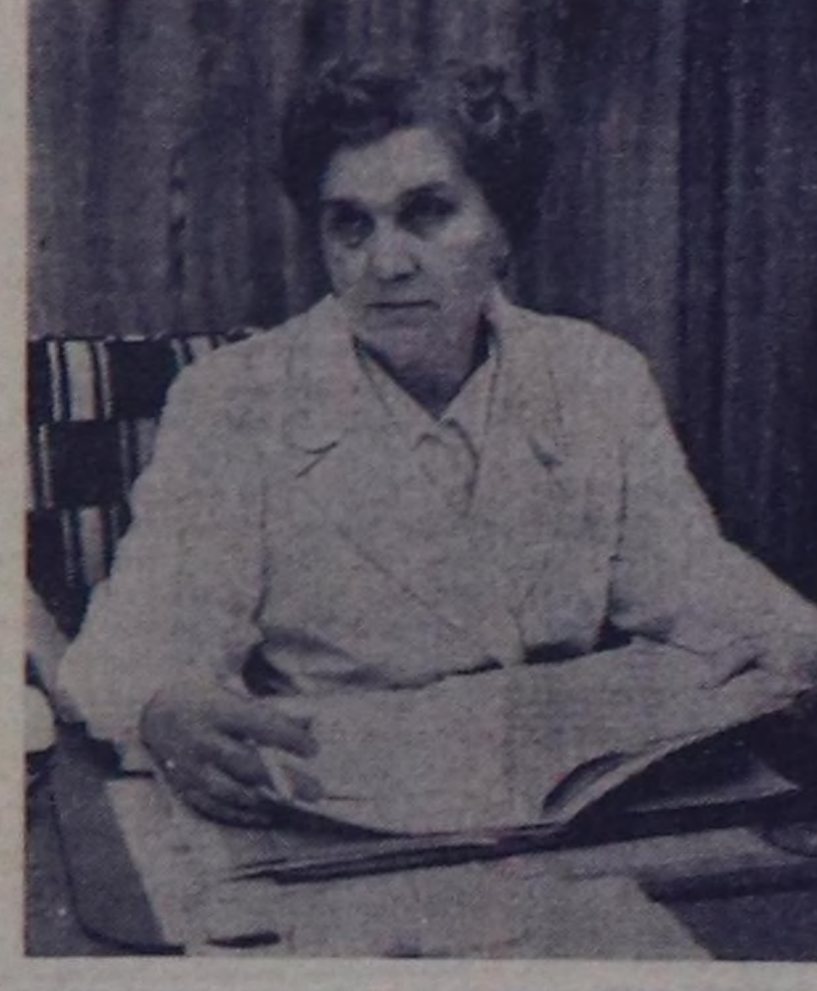
Чурунал

Эрткен кыжын Элегес-Аксес суурдан өмчелге саатты ие Т. Шахматова келген. Мурну-да өң боостазыңа улау кел-тирге эрттирген бөлзө-даа, ол өң-не септөө, сааттыг апар-ганыңдан өң тынжы улам дуй дуртты, он ыңай божуу-рун чугаазыңа чедир чурт-таарың калдыг-даа барым-даазы чок, берге турган. Неңи камгалап аларың чангыс-ла арзаны—кезипкини. Ону да-ры күсөдиринге шаптыктап турар чүве—өң ханын бөл-лүгүн тааржы ханын ты-

Чоокта чаа пенсияже үнгөн, ычкарда божуудуга бажыны-да келер өмчияң сестразы турган Марья Андреевна Дуб-овская донор пунктуу ажыг-тыңарга, бир дугаада ханын дужааган. Ол ычкан Галина Иванова боду, уруглар өмч-ин П. Н. Краснова, херзөжө-нөр өмчияң А. П. Леонтьева дөш он-даа өскөдөр баштай-гы донорлар турганар.

Божуу бажында өмчилер болган ында ажыдап турар-ларын колдуу-ла херзөжө-нөр, Галина Иванова оларын дугайында онза эргим чорга-рал-биле чугаалап алуар. Иң-дй божуу-даа чеп, чүгө дөргө-гө оларын холун дамыштыр бичи-ле каа он-он пелерин караа чырып, чырык черге чаа кижилер неместе тургалар.

Эрткен 1975 чылда 1707 чан уруг неместе. Ич-ча кижин бүгүгүгө бичи хер-зөжөпелерис бараан болуп, буянын чаагай херекти кымыл туралар—деп, он эрелекчи-лиң үнелелин кым-даа дет-кир.

Оң ажыдап эгелзениң баштайгы үе-зинде ажыла бергелерин хей турганын үстүндө калы-даа болза бижидиң. Оң өг-бүлөсүнүн турган бергелерин чугаала-артык эвес. Галина Иванованын Ташпо-шын бичи турда, бир-ле хун он ашаа шы-жын айтырты тургускан: «Чок-ла бол-зак, чок-ла болза өг-бүлө». Аңге алуруп, уруг азыраа дөш негелдеге анык не чоп-шөрөшпөз, он уламандан ук өг-бүлө бустуу ужура таварышкан.

Уелер эрткен... Татьяна Валентиновна Федорович неэини доосканы Томскини медицина институтун дооскан, ам чурттуу бир өртем ыңкылап институту дургуу турар. Галина Иванованы ажыдап турар коллективни кечигүнери хундүлө-биле азымыс джир.

Чангыс черге үжөн ажы чылдар дургун-да ажыдап Галина Иванованын күш-ажылын удуу-биле үнелзеп. Күш-ажылын Кызыл Түк өрмөн болган дык хей ме-дальдар-биле ол шаптыктап. Тыва АССР-ни алдырлы өмчияң деп хундүлүг атты база алаа тырыскап.

С. ТАС-ОЛ.
ЧУРУНТА: Г. И. Федорович.

БАРГАН ОЯАР...

Баче-Тей суурга чорашап, Хоуу кудучурунда бачеок бажыңа таварыла болуп, ире-бердим. Бөкөт дөшү бер-ген пазылыг убай, ий чаш уруг ажаап чөгөрүп, чаб-жок олуру. Он чугаа эрп, ук чаштарын ада-исап кайда ажыдап турарын сонуурга-дым.

Уруумун уругтары-дыр ийин. Иези тоң шанда ажы-дап турар—дөшү, ук убай ко-дөн ыт чок, харыскап хевир-лыг олуру. Мээ айтырымга харымын чыңчаар уламчыла-дым.

Адамы каапкан чоруткан уруглар-дыр ийин. Багай ка-ды мен эвес болузма, та калчаар алы-тоң чүве бо...

Сеткилим чован көргөзүп, ук эданың калж, кайнаар чорупканын айтырдым.

1975 чылдың чамы чүве. Бистинден «Шамбалы» со-вохө чоруткан механизатор-

тар-биле кады, мээ күдөм база чоруткан. Эки үдө-херек бөдүрүк дөндө, апаа кыска өөрүрү. Сөзүмүз ажы доостурга, слалайн ча-мын көзүм манат турган би-ни.

Он чүгү болганым, күдө-мдөй ат-савым, ам кайда, кал-ды анык кымыл турарым ол убайдан улам сонуурга-дым.

Кады чоруткан меха-низаторлар шуну чөгүрү үе-зинде чамы келген. Мээ кү-дөм Монгуш Дүктүг-ооловни Достан-оол келбөз. Эрткен чылдың тайымда Шексээр-гө көстүп келгес, каш хондур арагалан соода база чикте-Сурани дүңдүрүмүска—Шамбалыда «еңа» берген болган...

Чартык «өскү» аркан чаш-тарын амыдыралы, неэини ба-дылган база илереттим. Аза-зы—тускай эртем чок, чүгө чамы сөзүмүз үеинде ажы-

даар ардагы. Дөрт уругуң улуу бо чымын бирги класста кирген, битез чаа хар четпес. Оң кадында дөрт харым кы-зы аары, а бирөөн өмчиде.

Кара сатыптыг ол адынч дугайым, чөтө эвес-даа бол, база сонуургап көрдүм. Үр-гүлчү арагалаар, эмгектен-даа кижин болду. «Шексээр» со-вохотан чоруткан күш-ажыла дөштөрүн албаан хевир, на-порт студиядан болган шор-порт убайдан база үндүр би-житпоз.

Чамдык бодыккалардан ап көргө, М. Д. Достан-оол ол черде бир кижиде олуруп ал-ган, амыр-тайбыл чурттан, ажыдап турар сурагалы. Чак-тым ат ычкан улчулал кижин «Шамбалы» совохот-тун удурутчулары калчан ажыла хулаа алганым эдди. Ол дугайым ында кодо Совет-тик күсүмүгү мынчага херекте албай келгени калча-даа таварышкан.

Ажы-тол, өг-бүлө айтырым чүгө хууңу эвес, совет хоо-луда көрдүгөн бүгү-ниитиниң чугула херзө. Мындыг турбү-жө, Монгуш Дүктүг-ооловни Достан-оолдуң кадымын, уругларыңды (1975 чылдың декабрыда) «Шамбалы» со-вохотун дироциализмга, мында кодо Советтик күсүмүгүгө моруток баддириниң кал-манчага түнчөп чок артыкын кижин кайгаар чүве.

М. МЕРГЕН.

ТОККУЛАДЫР ДОШ СОКТАП...

Мерген Мергенович! Чыраа-Бажы суурун Култура бажы-нын көп көргөн болулар-даа. Шут-ла карак чалды-рып чүве боор! Чарык, ойба-дежик батареилар ам-даа чет-че солуутууламал. Ол култур-нык одам септеп турган ажыкчылар зөр тайын өттүр та чүгө доосона чүве. Ам соок кыш дүжүн кээр чыгады.

Та чүдө чүве, көчкөлар мырмынма: үңү, кирип-ле турар. Оң ужурунда батареилар чөгүм кам доңгору-мын, кым чаа «етепсикен» шымыр көргөн не дег, биди-димиш баргылаар. Мындыг таварылаар чүгө бо биста Чыраа-Бажында эвес-ле боор. Кыш болууга-ла мында-мында «еңа теңаскан» деп сураг бо-ла дыңдалым кээр чүве ийин. Ажыдап ол талаамы калчаар тургусса ажаа деп кижин чайгаар-ла айтыртып болон жор...

Киноаппарат турар бичке өрөдди көп бакылаар болуу-дуга, пат кайгаар силер. Ын-да батареилар шарыгым, бер-тик-бежик мынкан салгыды-рар, хары-даа көргүтүт. Оларга кинемеханиктер өс-кө эр өмчилер болуп, дуза па-

дып турар: чарык-дежик бата-реиларын машина дугула-рыкың камераларын диле кес-килзеп, так шарым. Ол му-рунда чылдарда-ла ындж турган. Ам база-ла ол хевир арткан. Оң адаанда киноле-таларыг демир хааржантар болган өскө-даа эр-терексел-дер шыгжар чөт бар. Мерген Мергенович, соой бергенде ба-кылаар болуңдарса. Соңгу Дөштүг-оолда калдым бе деп бойд бээр силер; кырың-дан дун, хун чок дамылаап сунуң дош булуу дөңдөл берген турар. Култура бажы-нымын иштинде-даа чамдык батареилар «бертик-бежик» артылаан. Оң ажыдакчылар чам кам база-ла доңу-до-лап, токуладыр дош соктап кыштаарымыз бо «чор бе?» деп сактып келгес, дидиреп чугаалажып турар.

Кодо Совет даргазы К. И. Оолак, совох директору К. Куулар ук черде Култура бажымын көрүп, дуздан дарым чедирин, эрга-хемчег-ден эи көрүр. Он башка ажыг кыш дүштү-ле!

О. КЫЗЫ.

МЕҢГИ ЧУРТУНДА

Республиканың хоңжум-шин театрының артистери мөңгө мөңгүлүп чурту — Меңгүн-Тайгага аалдан чораша кел-гилер. Олар бо улаада кодо ишчилерге А. Зайк биле И. Кузнецовтун «Ийи өң» деп пьесин баралатканнар. Хей-ниитиниң турмуш хажы-ды, хулгалаар чорукка удуу демисиде көргүскөн ук пьесин он соңуурган көргөн. Мугур-Аксес болгон Кыма-Хая суурларда артистер алды катан ойланнар.

Артистер уран талантынын чоңа бараалдарыңдан аң-гыда көрүчүлөр-биле ужура-жышкыларын кылган. Эң ылаңгыя Мугур-Аксес ортукам школазын үстүкү клас-старың оренчиктери-биле артистерниң ужуражылаам

солун өрткөн. Апаа Тыва АССР-ниң алдырлыг артисти Людун Солун-оол, артистер Хертен Ширин-оол, Тамара Саая олар боттарының чога-дымы планарын чугаалап бериптаан, оренчиктерге театрың планарын таным-тылаар.

Мугур-Аксесниң улусуку театрының коллективин В. Кок-оолдун «Кайраң бот» деп пьесин болектен турар. Артистер ук коллективтен бо-лоткел ажыдаарын көрүп, бот-тымынчы артистерге бот-тут дузаларын чедирген. Мең-гүн-тайгалык артистерге өөрүч четтиргенин илеретип, улаа-ларга аалдан кээп тур-рын күзөтпөр.

В. СЕРЕН-ОЛ.

МАРГЫЛДААЛАР

Спорттун чайгы сезонун хаарыга тураснааткан юлей-бол маргылаадын эрттерери-биле спортчулар «Улуг-Хал» совохотун Көн-Чыраа суурга чыгып келген. Маргылаа-ның кырыкчылары баштай күш-ажыдын хоочулары-биле ужурашкан. Районун радио-механиктеринин реда-тору Д. Арканча, районга кодоо тургузушунуң ишчилеринин кырыкчыларынын бирөөн Т. Ондар чымал-нарга сактышкыларын чугаалап берген.

Волейбол маргылаадына Хаймаканың шалыдан ко-

мадан бирги черин ээлзеп, күбөн-биле шаптыктап.

Хаймаканы суурга спортчу маргылаадынын эрттерин. Баскетбол ойнаарыга Кы-зыл районун Баян-Кодан келген аалчылар шыгараал. Волейбол маргылаадынын «Улуг-Хал» совохотун оол-дору, Хаймаканың уруглары бирги черлерин алганар.

Тыва херзө 64 мөгө ху-решкен. Апаа Кымылдың ко-доо ажы-агый техникумуң суруузу Матей Доңу-оол ишүлген.

К. НАТШИЯ-ОЛ.

Улуг-Хем район.

Дыштаныр хүннерде кайнаар баарыла?

Бөгүн Политиктиг чыры-дымын бажыңа айт-тырлар болган харылар не-жөөн 16 шакта эгелзеп. Оңко-лог өмчилер-биле ужурашар.

Бөгүн болган даарта шы-дыраа клузунга хооранын бирги чери дөш шыдыраа маргылаады уламчылаар.

Култураның болган дыш-танымалың Гастелло аттыг партияга Бүтү-өлөддүг ко-доо ажы-агый акылдакчы-зын хунуге, Совет Эвеле-лиңиң составында Тыва-ның каттышканын бээр 32 чылдыга болган тайгы сезон-уу хаарыга тураснааткан оюнтар, маргылааалар даар-та болур.

Ойнаар шоддере шаңна-дыг массалык оюннар 11 шак-та эгелзеп. Партия шаңналы дөш юлейбоо, баг катарың маргылаадын ортамастаар. Эгелзээр 11-30 шакта. Шой кодурунун маргылаады 12 шакта, шыдыраачыларын ужуражылаам 16 шакта эге-лзеп.

Танымалын эң эки күсө-дүр дөш конкурс 20 шакта эгелзеп, тилекчилерге шаң-наларын типтээр.

Партия урер болган эстра-далыг оркестрлер ойнаар.

ДЫШТАНЫР ХУН ШТАВЫ.

ТЕЛЕ-ВЛАДЕНИЕ

ОКТАБРЬ 9-ТА

9.00—«Останкино» концерт студиясы чалап тур. Кодоо ажы-агый акыл-дакчыларын Бүтү-өлөддүг хунуге уран чүгү мастерлериниң концерти.

10.30—«Дирит амыттар де-легендери».

11.30—«Толоче аалдакчы». «Саветтүг моорайың чаа ужурадары».

12.00—«Ураи-чечен» фильм. РСФСР-ниң улусун ар-тан П. Леонтьеваның эге сөзү-биле.

13.00—«Медальер».

13.10—«Кадимың». Эртен-интервизиялыг про-грамм.

13.40—13.50—Чапсар.

13.50—«Правда» солууну по-литиктиг тайылбырла-чы Ю. А. Жуковтун делегей айтырлары-га хамаарышкан бесе-дамы.

14.40—«Бо-лаа, чымалган чөп-нү» деп телешыны (А. П. Чеховтун рас-скаларын суугар) баш-тайгы коргуулаар.

16.30—Улуг-Хулаа муз-фильмдер программасы: «Арга иштинде кинода», «Соогу кой-гун», «Бойду делеге-ри».

17.00—«Yes». Информастыг программ.

17.30—«Останкино» концерт студиясы чалап тур. Кодоо ажы-агый акыл-дакчыларын Бүтү-өлөддүг хунуге уран чүгү мастерлериниң концерти.

19.00—«Дирит амыттар де-легендери».

20.00—Медальер.

20.10—20.25—Чапсар.

20.40—«Спортлото» тираж.

20.50—«Челен чылдарын Америказы».

21.45—«Москвич». Телеклуб.

23.00—23.30—«Yes». Информа-стыг программ.

гаар

Бөгүн республикага булу-таар чабас. Барым чык уг-лашымын хатты дүг-лөп секундда 3—7 метр чедер. Агаарың температу-ра дөш чөргө 0—5, өскө-лөргө 5—10 градус чылмыр.

Кызылга булуттар, чабас. Чоон чүк улашымын хатты дүг-лөп секундда 3—7 метр чедер. Агаарың температуразы 6—8 градус чылмыр болур.

Редактор

В. С. ШАРАВИН

**РЕДАКЦИЈАНЫҢ
АДРЕЗИ:** ИИДЭКС
667000

Кызыл. Шетинин-Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редактору 2-24-63, редакторун оралакчыларын 2-35-24, 2-31-75, пропаганда кызматын 2-31-75, харысалгалык секретарын 2-23-54, партия эмидал кызматын 2-37-13, култура кызматын 2-23-54, кодоо ажы-агый кызматын 2-21-47, улутур кызматын 2-22-64, чааа кызматын 2-41-77, информация база совет туркуат кызматын 2-20-60, корректорларын 2-27-41, бухгалтериян 2-42-45, секретараттын 2-23-35, солуу келбей баргыла 2-32-75, телефончолгаар.

ТЕХНИКУМ ЧАЛАН ТУР

Тываның кодоо ажы-агый техникуму 1976—1977 өө-диге чымында сес чыл болган ортукам школалары до-канарны бот өөдигелиг дараазында салбырларга хүлзз алырым уламчылаар:

1. Кодоо ажы-агыйны механизастаары.
2. Зоотехния.

Кирериниң экзаменери 1976 чылдың октябрь 25-те болур. Документтерин дараазында адресче чорулар: 667000 Тыва АССР. Кызыл хоорай, Ленин кудумчуу 5, телефон 2-43-09.

КИНО

ОКТАБРЬ 9-ТА

«НАЙРАЛ»: «Ажы да-ла» 10.00, 14.45, 18.30, 19.15, 17.00, 18.45, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Аж-жак чыла-ның буурааны» 10.20, 14.15, 15.55, 17.25 «Моу мен өлү-рүм» 12.00, 19.15, 21.00 шактар-да.

«КАА-ХЕМ»: «Кыстар аша-жы ужурау» (2 серия) 14.40, 17.20, 20.00 шактарда.

«ВОСТОК»: «Валерий Чка-лов» 15.50, «Бажыг херэ-ж» 16.50, 18.40, 20.30 шактар-да.